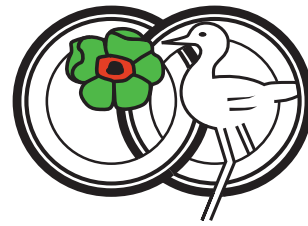

Jaargang 48 - nummer 3
Observatie is een uitgave van
Landschapsvereniging
De Kringloop Linne
www.dekringlooplinne.nl

LANDSCHAPSVERENIGING
De Kringloop Linne

Observatie

mei/juni 2021

Colofon

Voorzitter:

Jan Hermans, Hertestraat 21, 6067 ER Linne, 0475-462440

Secretariaat:

Marij Vossen, Bisschop Lindanussingel 4,
6041 LV Roermond, 0475-317501
secretariaat@dekringlooplinne.nl

Penningmeester:

Tom Storcken, Haverterweg 46, 6118 EC Nieuwstadt, 046-4854110

Bestuursleden:

Toos Bakker, Mgr. Nolensstraat 2, 6061 GK Posterholt, 0475-403801
Ans Homburg, Burton Jostweg 7, 6041 PG Roermond, 0475-531002
Lei Hulsbosch, Op het Kuilken 12, 6067 AK Linne, 0475-463239
vacature
Website: www.dekringlooplinne.nl

Redactie:

Jan Hermans, Ans Homburg, Marianne Vos
Vormgeving: Piëtro Cuypers
Observatie verschijnt zes keer per jaar
Kopij inleveren: redactie@dekringlooplinne.nl
Drukker: Editoo B.V. te Arnhem

De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de artikelen en behoudt zich het recht voor om in overleg met de auteur artikelen in te korten. Overname van artikelen is toegestaan met bronvermelding.

Abonnement / lidmaatschap:

Het lidmaatschap bedraagt minimaal € 12,- per jaar; over te maken op rekeningnummer: IBAN NL70INGB0004709759 ten name van "Landschapsvereniging De Kringloop". Het lidmaatschap wordt stilzwijgend verlengd, tenzij dit schriftelijk bij de secretaris of penningmeester wordt opgezegd vóór 1 december.

Zie ook op de website het huishoudelijk reglement en ons privacybeleid (AVG)

Verenigingslokaal / binnenactiviteiten:

Centrale ruimte van Basisschool Triangel
Linnerhof 36, 6067 EJ Linne tel. 0475-462321

Buitenactiviteiten: deelname geschiedt altijd op eigen risico.

Het doel van de vereniging

Landschapsvereniging "De Kringloop" stelt zich ten doel tezamen het landschap te verkennen in al zijn facetten en zodoende liefde te kweken voor natuur en heem.

Doe mee aan onze Observatie!

Werk ook mee aan Observatie en stuur uw foto's, artikelen, observaties, wetenswaardigheden of natuurbelevingen op naar: redactie@dekringlooplinne.nl
Uiterste inleverdatum kopij volgende Observatie: 1 juni 2021

Inhoud

- 3 Je tuin: wildreservaat of battlefield? - Marcel Verwijlen
- 5 Zaaïen en oogsten - Pierre Theunissen
- 6 Kraanvogels op het plateau - Leo Koster
- 8 Een natuurlijke tuin in Linne - Jan Hermans
- 12 Jaarverslag 2020 - Marij Vossen
- 13 Financieel jaarverslag 2020 - Tom Storcken
- 14 Een balkon driehoog-achter - Marianne Vos
- 16 Observatie van... - Marianne Vos

Foto omslag: Icarusblauwtje - *Polyommatus icarus* (foto: Marianne Vos)

Je tuin: wildreservaat of battlefield?

(foto: Marcel Verwijlen)

door Marcel Verwijlen

In 1996 kochten Els en ik een huis; we kregen er ook een grotere tuin bij. Op zandgrond. De tuin oogde nog kaal in het begin: gras en moes, met af en toe een Merel op het gras, hoewel die met zo 'n groot leeg veld voor zich alleen ook geen raad wist. Zo klassiek als mijn vader tuinierde – hij 'zat' op klei, moestuinpad in het midden, elke zaterdag schoffelen, met Pasen kijken of de bonen al opkwamen: effe een kluitje los wroeten, of er al iets groens te bespeuren was – dat wilde ik niet. Ik toog daarom naar het tuincentrum: planthunter, beurs in de aanslag. En ik deed zowat alles verkeerd: teveel soorten planten en op de verkeerde plekken, hoog en laag door elkaar. Verder Buxus, veel Buxus, want dat was toen in: petit Versailles, maar dan met elektrische heg-

genschaar. De manier waarop ik tuinierde, betekende oorlog: alle planten tegen elkaar, en ik tegen de hele tuin. Rugpijn en hoofdpijn kreeg je d'r van.

Enfin: enkele jaren geleden kwam die exoot, de Buxusmot; het bleek de aankondiging van een nieuw begin. De tuin ging op de schop. Alleen de enkele fruitbomen die ik geplant had, bleven staan. Ze boden nestgelegenheid en dekking aan de vogels. Wat ik verder wilde: insectenplanten, veel insectenplanten, langbloeiend, laagblijvend of in ieder geval niet omvallend; geen Hosta's meer, vanwege de 'chagrijnslak', die ook de kit van mijn ramen opvrat. Verder plantte ik verwilderingsbolletjes in het gazon, niet een paar, maar direct met een breed gebaar honderden; niet te zuinig. Geen tulpen meer: tulpen zijn wijkers. Om de bolletjes, die el-

kaar in bloeitijd opvolgen, ieder jaar opnieuw te laten spetteren, maai ik in het voorjaar pas zes weken na het bloeien, dat is eind mei, rond mijn vaders verjaardag. Ik hield op met de grond bekalken. Kunstmest ook niet meer – de bolplantjes kunnen er niet tegen – alleen wat korrels koemest of gezeefde compost van de composthoop. Doordat ik zo laat in het voorjaar maai, zaaien zich paardenbloem en biggenkruid royaal uit, en in de schaduwgedeeltes zijn Pinksterbloemen verschenen, weliswaar niet met Pinksteren. Els heeft er vrede mee gesloten nu Putters elke morgen de zaden uit de pluizen komen pikken. Water geven doe ik zo weinig mogelijk. Het gazon is daardoor een droog veld, maar ik zie wel in de zomer de sprinkhanen in het gras hoppen. Van oud hout heb ik een insectenhotel gemaakt – zelf-

gemaakt is beter dan gekocht, gaatjes 10 cm diep, 6-10 mm breed, geen rafelranden, vanwege de vleugeltjes! In de lente zie ik de mannetjes metselbijen voor de ingangen dansen; ze wachten tot de vrouwtjes uitsluipen om met hen te paren, waarna die de holletjes weer van nieuw legsel worden voorzien. Afgelopen jaar heeft een Grote bonte specht de gaten echter uitgehakt, maar dat zijn van die kleine gebeurtenissen, die neem je op de koop toe.

In mijn tuin staan niet alleen bijvriendelijke sierplanten; ik experimenteer er ook lustig op los met wilde planten: Judaspenning, toorts, teunisbloem, IJzerhard, vingerhoedskruid, Grote wederik, Geel nagelkruid, Maarts viooltje, Kattenstaart, Slangenkruid, Dagkoekoeksbloem, Wilde chichorei, Stinkende gouwe en Gevlekte aronskelk. Verder kruiden als tijm, Rozemarijn, Citroenmelisse, munt, Borage en (vaste) Marjolein. En ik laat de planten zich zo mogelijk uitzaaïen. Het is iedere jaar weer een verrassing waar ze opduiken. Soms gaat dat mis, dan moet je vanwege te groot succes toch aan het wieden

en is het weer even oorlog. Het overkwam me met de Reuzenbalsemien en het Koninginnekruid.

Ook kijk ik naar struiken en bomen die behalve bloemen ook vruchten dragen: Aalbessen bijvoorbeeld en Vlier. Drentse krentenboom is een aanrader, evenals Japanse kwee en Sierappel.

Elk jaar stek ik van de planten die me bevallen. Als af en toe een plant het loodje legt, graaf ik een gat, aangeslagen stekje erin, water geven, klaar; beurs dicht.

Wanneer ik nu in mijn kleinschaliger aangelegde tuin werk, doe ik dat het liefst in kleine projectjes. Ik grijp zo weinig mogelijk in. Bladeren blijven liggen; ze zorgen in de winter voor bescherming, en in de lente voor voeding en rulle grond.

Ik maak mijn tuin niet winterklaar: in de stengels kunnen kleine beestjes weg kruipen. Als het kan knip ik handmatig met een heggen-schaar. Monty Don schreef eens een boek (*De zinnelijke tuin*) over de rustgevende werking die uitgaat van het geluid van een scherpe spade die de grond doorklieft, het ritselen van bladeren tussen de tanden van een bladhark, het aangena-

me sluiten van een goed-geolied tuinhek. Mindfull tuinieren: het rulle zand dat door je vingers glijdt, de vette klei die je huid smeert, de weë geur van gevallen fruit waar exotisch ogende schoenlappers op af komen: de tuin is er voor alle zintuigen. Ik begrijp de mensen niet die in hun vrije weekenden hun anders zo vredige tuinen te lijf gaan met loeiende kettingzagen, hun gazons met motormaaiers en elk verdwaald blad met een vervaarlijk zwaaiende bladblazer. Dieptepunt vormen wel de tuinen – tuin is een te groot woord voor waar ik op doel – vol geplaveid en in de zomer heet geblakerd, waar elk plantje meedogenloos staat overgeleverd aan de elementen, en anders wel de hogedrukreiniger of de gifspuit. Enfin: door meer met de natuur en minder tegen de natuur, te gaan werken, ben ik een tevredener tuinier geworden. Vanuit mijn luie tuinstoel observeer ik hoe de natuur het meeste werk voor mij doet. Insecten zoemen om de bloemen – ooit schreef Thijsse over het grote zomerzoemen; waar hoor je dat nog? Een enkele vlinder doet mijn hart tegenwoordig opspringen. Huismussen jagen elkaar na in de Taxushaag en scharrelen op de paden, waar tussen de stenen een enkel zandbijtje haar huisje graaft. In de zomer zoek ik de koele schaduw van een appelboom. En als ik in april over de haag kijk, geniet ik van de uitbundige bloei van de Japanse kers van mijn burens, hoewel die niet vrucht draagt. Maar goed; ik weet dat de insecten die daarin rond zoemen, de metselbijen uit mijn tuin zijn.

(foto: Marcel Verwijlen)

Zaaien en oogsten

(foto: Marianne Vos)

Deel 1 van 3; de verandering

door Pierre Theunissen

Toen in 1981 de eerste digitale camera op de markt kwam, geloofde vrijwel niemand dat deze techniek een lang leven zou kennen. Rond die tijd liep ik weer eens door het prachtige Arboretum van Mönchen-Gladbach en zag daar iemand met zo'n nieuwerwetse camera bezig. We kwamen aan de praat en al snel bleek dat hij heel enthousiast was over zijn aanwinst. Dat was het helemaal, zei hij. Meteen klaar en wat mislukt is, of je niet aanstaat; hopla, meteen overboord! Geen kosten meer van fotorolletje kopen, filmpje ontwikkelen en foto's afdrukken!

Een paar dagen later sprak ik fotograaf John Hermans, die destijds in Reuver een fotozaak had. Ik vroeg

hem naar zijn mening over digitale fotografie. Wáárdelóós, begin er nóóit aan, was zijn reactie. Ik bleef dus braaf bij mijn fotorolletjes. Jaren later, in 2007, vroeg ik John weer naar zijn mening. Gewéldig! zei hij toen. Kun je gerust kopen, je zult er gegarandeerd nooit spijt van krijgen.

In 2008 kocht ik mijn eerste digitale camera, een Nikon D800. Nooit spijt van gehad, inderdaad. John Hermans heeft zijn winkel allang gesloten en werkt al jaren zelfstandig als industriële fotograaf.

Zo heb ik meerdere zaken en dingen zien veranderen, maar dat is onvermijdelijk als tachtig-plusser. Zo is ook de omgang met 'het vee'

totaal veranderd. Melkkoeien hebben tegenwoordig allemaal dezelfde schofthoogte en precies hetzelfde formaat uier met de spenen op precies dezelfde plaats. Het dier is aangepast aan de melkmachine. Om voor tientallen koeien een naam te verzinnen is lastig en leidt tot misverstanden; daarom zijn ze genummerd.

Vroeger hield men op het platteland vaak enkele nuttige dieren, ook al had men geen boerenbedrijf. Ze waren voor 'eigen gebruik' dat wil zeggen: voor eigen consumptie. Men hield enkele kippen, een of twee varkens en in het beste geval een koe, met de nadruk op één. Die koe kreeg een degelijke naam, men noemde haar Klara, Dora, Anna,

---

Bertha of Triena. Hun dochters kregen dezelfde naam, waaraan een nummer werd toegevoegd; Triena 2, enzovoort. De stiertjes bleven naamloos en werden meteen verkocht of geslacht zodra ze geslachtsrijp werden.

De koe werd een of twee keer daags van stal gehaald om een wandeling te maken over de veldweg of de onverharde dorpsstraat. Onderweg kreeg ze gelegenheid genoeg om de bermen te begrazen. Koeien zijn vooral dol op sappige grassoorten, maar wilde planten lusten ze ook. Ze bijten of knabbelen niet, maar scheuren de vegetatie af, door er hun grote, rasperige tong omheen te slaan. Die ruwe vezels worden in de eerste van hun vier magen verwerkt tot bolletjes en gaan vervolgens retour naar de bek. Het proces van herkauwen begint.

Toen ik nog op de lagere school (basisschool) zat werd veel graan nog met de zicht (zeis) gemaaid, waarna de vrouwen de sjobben (bundels) met stro uit de bundel bij elkaar knoopten. De grotere boeren begonnen met maaimachines, die door paarden werden getrokken, maar de vrouwen waren nog

steeds onmisbaar om de sjobben te binden.

Kort daarna kwamen de zelfbinders, nog wat later de maaidorsers, uiteindelijk de fabrieken die er nog net geen kant en klaar brood uit gooien. Zo is er enorm veel veranderd tot de eentonige, fantasieloze wereld waarin wij nu leven. Dat is naar mijn mening hoofdzakelijk een gevolg van de extreme automatisering en digitalisering, waardoor alle aangeboren eigen creativiteit, vindingrijkheid en het probleemoplossend vermogen van de mens is uitgeschakeld.

Ook de romantiek is verdwenen. Daar kun je dagen over discussiëren, want de vrouwen die toen dat bindwerk deden, hadden niet veel te lachen. Dat was hard werken in hitte en stof, tegen een zeer schamele beloning. Ik denk daar regelmatig aan terug, ook met een zekere weemoed, want het was niet alleen maar harde arbeid; er was ook saamhorigheid en noaberhulp (burenhulp). Dat men elkaar hielp was een vanzelfsprekendheid.

Als tijdens het zware werk op het land, beierende kerkklokken de noon (het middaguur) aankondigden, wisten we dat een van de kin-

deren van de boerderij met veldkoffie in aantocht was. Tijd dus voor een half uurtje pauze. In die middagpauze werd toch ook veel gelachen en soms, heel soms, dronken we behalve veldkoffie, een flesje bier. Om het koel te houden, werd het met een rabarberblad omwikkeld.

Aan degenen die genoeg hebben van koffie uit een apparaat en een klein, plastic kuipje, geef ik graag het recept van echte, originele veldkoffie. Zet een hoge, geëmailleerde koffiekan klaar. Maal de koffiebonen, doe twee tot drie eetlepels gemalen koffie in de kan en voeg een maatlepeltje Buisman toe. Giet daarop ongeveer twee liter kokend water. Even laten trekken, omroeren, klaar is uw veldkoffie. Vroeger was beslist niet alles beter dan tegenwoordig, maar we waren tevreden met wat we hadden en we genoten bovendien volop van de romantische momenten. Beseften we eigenlijk wel hoe gelukkig we waren?

Wordt vervolgd Deel 2; breedwerpig zaaïen

Kraanvogels op het plateau

Antoinette zag ze vliegen

door Leo Koster

Op zaterdag 20 februari 2021 heeft Antoinette van Oosten op het vlakke gedeelte van de Meinweg, ongeveer op een NAP-hoogte van 76 meter, heel erg genoten van grote groepen overtrekkende kroenekrane. Op deze dag zag ik, door de goede ogen van mijn vrouw, ver weg ook groepen Kraanvogels die globaal langs de Duits-Nederlandse grens vlogen in de buurt van Asenray. De fantastische waarnemingen van een rode lijst soort door Antoinette wilde ze wel met me delen

door de andere morgen rond 07.30 uur op het plateau te zijn. Het gaat dus om de Kraanvogel. Net voorbij de nooit geëxploiteerde Beatrixmijn ziet Antoinette grote Wilde zwijnen en ik twee Grote zilverreigers en draaiende windmolens. Door de opgaande zon krijgt de lucht een fantastische rode gloed, het is 7°C. Links een Lindenlaan die leidde naar de Wolfshoeve. Als we in de buurt komen tussen de Wolfshoeve en de eveneens verdwenen hoeve 't Hofke, staan daar al nieuwsgierige

mensen met verrekijkers en telescopen tussen de daar groeiende Robinia's. Als wij ons bij hen aansluiten wijzen ze ons al direct op de aanwezigheid van een groepje van vijf en een grotere groep van 28 Kraanvogels. Het groepje van vijf staat in de buurt van een eenzame Grote zilverreiger. De Kraanvogels staan te foerageren in een hoek van een ruige wei, daarachter loopt de zandweg Elmptweg. Kraanvogels zijn over het algemeen iets groter dan Ooievaars, het zijn alleseters:

oogstresten, eikels, kevers, rupsen. Er staan ook juvenielen tussen, hun kop is bruin. Opvallend de zwarte, afhanginge binnenste armpennen die een struisvogelachtige 'staart' vormen. In het groepje zijn altijd individuen die de omgeving in de gaten houden, ze zijn een symbool van waakzaamheid. Bovenop de kop is een rode kleur zichtbaar. We krijgen ook voorbij vliegende Blauwe kiekendieven te zien, iemand ziet een ringtail van een onvolwassen, bruinkleurig mannetje van de Blauwe kiekendief met een witte stuit in eerste winter. Maar ook volwassen mannelijke exemplaren vliegen zwalkend en laag over de vegetatie, ze zijn erg licht van kleur en bezitten zwarte vleugelpunten. In de wei van de Kraanvogels foerageren ook grote groepen Kolganzen. Ik geniet van de ver dragende zang van de Grote lijster, maar ook van het 'geblaf' van een Ree. Sommigen hebben heerlijk warme koffie of thee meegenomen en de handen kunnen aan de mokken opgewarmd worden. Diverse Veldleeuweriken vliegen laag over de vegetatie en laten hun fraaie zang horen. Vanaf Duits gebied dringt het geluid van de Raaf tot ons door. Diverse Buizerds in verschillende verenpracht houden er zich ook op. Een Sperwer vliegt laag over de grond op zoek naar een onoplettende prooi, het kan zomaar een Veldleeuwerik zijn. Geelgorzen zijn ook al erg wakker en brengen een halve Vijfde van Beethoven ten gehore, de mannetjes zijn al prachtig op kleur. Een eenzame Canadese gans zet in de buurt van een plasje zijn landing in. Bij een ander poeltje zoeken Witte kwikstaarten naar wat eetbaars. Een Zanglijster laat zijn repeterende zang horen. De opkomende zon begint de Kraanvogels enigszins op te warmen, ze gaan meer op een rij foerageren en blijven alert, ik denk dat ze eikels aan het eten zijn. Kieviten houden van deze omgeving. Nijlganzen met hun hese geluid vliegen over, Blauwe reigers zoeken op de wei naar een onoplettende Mol.

Enkele Kraanvogels zijn aan het baltzen en dansen; met uitgestrekte vleugels springen ze om elkaar heen en maken daarbij ook luchtsprongtjes. De vogels die een paarband hebben gevormd blijven hun hele leven bij elkaar. Aan de overkant steekt een bolvormige kopje boven de vegetatie uit, het beweegt en het is een vogel, maar welke? We denken aan het mannetje van de Blauwe kiekendief en na enige tijd gaat hij op de vleugels en is het inderdaad het mannetje van de Blauwe kiekendief. Bij een drassig stuk houden zich Wintertalingen op, ik heb alleen mannetjes gezien. Dat is de kleinste Europese eend; door de zon wordt de helder okergele driehoek op de anaalstreek nog geler. Ze hebben een snelle en wendbare vlucht, het mannetje maakt een hoge, korte fluittoon. Aan de achterzijde van de ruige weilanden zijn hele stukken land afgedekt met zwart plastic, mogelijk groeit daar het 'witte goud' de asperges. Een kleine groep Kraanvogels, onge-

veer twaalf stuks, vliegt over de boomtoppen parallel aan de rand van het voormalige vliegveld Elmpt. Grauwe ganzen laten ook blijken dat ze er zijn. Dan merk je aan de Kraanvogels dat ze onrustig worden, de koppen gaan omhoog. Even later gaan ze trompetterend op de vleugels, ze hebben een spanwijdte van meer dan twee meter, ze vliegen met gestrekte nek en poten, opvallend de gevingerde vleugelpunten. Twee wandelaars hebben de Kraanvogels verstoord, maar wij hebben lang van ze mogen genieten, ik wens hen een behouden vlucht. Misschien in Noord-Europa, in Scandinavië bijvoorbeeld, zullen ze een nest bouwen op een graspol in een moeilijk begaanbaar moeras of ondiep water, ze leggen meestal twee eieren. In 2020 waren 36 paren als broedvogel in Nederland, in 2001 vond in Nederland het eerste broedgeval plaats. Ik ben blij dat ik vanmorgen hier was en dat ik ze ook heb zien vliegen.

(foto: Manon Verhees)

Een natuurlijke tuin in Linne

Deel 2 Het voorjaar kondigt zich aan

Figuur 1 Het groeiseizoen start in februari met de fraaie bloei van de Boeren Krokus en de lichtblauwe trosjes van de Buis-hyacint (foto: Jan Hermans)

door Jan Hermans

Een nieuw groeiseizoen start vaak al vroeg in het jaar. Reeds in februari begint de bloei van planten die wij vaak samenvatten met de algemene term “bolgewassen”. Alvorens in te gaan op enkele soorten in mijn tuin lijkt het me nuttig om over het verschijnsel bol nog even kort uit te wijden.

Bolgewassen kenmerken zich door het bezit van bollen in de grond. Zo'n nog niet uitgelopen bol bestaat in feite uit een aantal schubben met in het centrum een stengel met stengelbladeren en bloemen. De schubben zijn van oorsprong ook bladeren. De buitenste schubben zijn droog, bros en bruin of bruin-violet van kleur. De inwendige

schubben daarentegen dik, wit en sappig. Een bol heeft dus eigenlijk dezelfde bouw als een knop. Dat blijkt ook uit het feit dat een bol, even goed als een gewone knop, ontstaat in de oksel van een blad. Jonge bolletjes ontstaan in de oksels van de schubben of bij andere soorten ook in de oksels van gewone stengelbladen. Omdat alle bovengrondse delen al klaar zijn gemaakt in de bol, kan een bolgewas zeer vroeg in het jaar al groen worden en bloeien. In de bol zelf zijn de bovengrondse delen nog maar klein en onontwikkeld. Voordat ze uit de grond komen, hebben ze veel voedsel nodig. Die voedselvoorraad is in de bol aanwezig. Het reservevoedsel zit opgeborgen in de binnenste, dikke vlezige schubben. Geleidelijk wordt de

inhoud opgebruikt en wordt de bol dunner en slapper. De oude bol sterft langzaam af. De plaatsvervanger van de oude bol ontstaat in de oksel van de binnenste schub, eerst als een knop. Die knop wordt groter en dringt de schubben van de oude bol langzaam uit elkaar. Als deze reservebol volwassen is, zijn de schubben van de oude bol tot bruine vliezen opgedroogd. De bol die wij 's zomers zien, is dus niet dezelfde als de bol, die in het voorjaar bladeren en bloemen voortbracht! Tot zover deze korte uitwijding over bollen, nu naar enkele vertegenwoordigers...

De eersten...

Tot de allervroegste bloeiende bolgewassen behoren de sneeuwkllok-

Figuur 2

Figuur 3

Figuur 4

Figuur 5

Figuur 6

Figuur 7

jes. In mijn tuin groeien twee soorten: het Gewone sneeuwkllokje (*Galanthus nivalis*) en het Woronow's sneeuwkllokje (*Galanthus woronowii*).

Sneeuwkllokjes zijn de bekendste lentebodes. Ze starten met de bloei al in februari (soms eind januari) en begin maart zijn ze al weer uitgebloeid. Aan iedere stengel komt een klokvormige bloem; de binnenste bloemdekklappen hebben aan de top een groene vlek in de vorm van een halve maan. De bloemen sluiten zich 's nachts en ten tijde van regen. De bladeren van het Gewone sneeuwkllokje zijn opvallend blauwgroen, die van het Woronow's sneeuwkllokje meer grasgroen en ook duidelijk breder. Ze vermenigvuldigen zich door de vorming van kleine bolletjes of door zaad, maar opvallend is dat vaak geen rijp zaad wordt gevormd. Sneeuwkllokjes komen oorspronkelijk uit Centraal- en Zuid-Europa in een gebied van Frankrijk tot Wit-Rusland en de Kaukasus. Sinds de Middeleeuwen is de soort als sierplant gekweekt; vanuit kloostertuinen zijn sneeuwkllokjes verwilderd. Het Gewone sneeuwkllokje is een zeer variabele soort waarvan vooral in Engeland in het verleden tientallen variëteiten zijn gekweekt onder andere met gevulde bloemen. Dat laatste is een kwestie van smaak; persoonlijk houd ik niet van gevulde bloemen. De oorspronkelijke wildvorm blijft altijd het mooiste, daar valt niets aan te verbeteren.

Tegelijkertijd met de bloei van de sneeuwkllokjes begint ook de bloei van de vroege krokus-soorten. In mijn tuin bloeit al half februari de Boerenkrokus (*Crocus tommasinianus*), die zeer lijkt op de eveneens vroeg bloeiende Voorjaarskrokus (*Crocus vernus*). De bloemen van beide soorten zijn paars (in lichte of donkere tinten), soms wit of wit met paarse strepen of vlekken. De gehele bloem van de Voorjaarskrokus heeft een gekleur-

de kroonbuis in tegenstelling tot de Boerenkrokus waarvan de buis wit is. Een ander verschil met de Boerenkrokus is te zien bij het einde van de bloei. De trechtervormige bloem van de Voorjaarskrokus behoudt deze vorm terwijl die van de Boerenkrokus tenslotte stervormig gaat uitstaan. Ook verschillen beide soorten qua breedte van het blad. De Boerenkrokus is genoemd naar de botanicus Tommasini (1794-1879) die de Dalmatische flora bestudeerde. In het wild heeft de Boerenkrokus, in tegenstelling tot de Voorjaarskrokus, een opvallend klein verspreidingsgebied: uitsluitend het zuiden van de Balkan, Hongarije tot het noordwesten van Bulgarije. Het lila paars van de Boerenkrokus gaat geleidelijk over in een witte buis. Het is een dankbare tuinplant, waarover een Engelse bollenkweker schreef: I would certainly never wish to be without the little "Tommies" shooting up all over the place at the end of January or early February.

Een andere vroege bloeier is de Saffier- of Buishyacint (*Puschkinia scilloides*). Deze soort is vernoemd naar de Russische graaf Apollo Apollosovich Mussin-Pushkin, een in 1805 overleden plantkundige die veel planten in de Kaukasus verzamelde.

De prachtig wit tot lichtblauwe bloemen hebben een schitterende blauwe middenstreep, die vooral in close-up opvalt. Ze bloeit even vroeg als de sneeuwkllokjes en is ook in staat om bij temperaturen onder het vriespunt te bloeien. Hommels en Honingbijen bezoeken de bloemen graag. Buishyacinten vermeerderen zich via broedbollen en zaad. In combinatie met krokussen, sneeuwkllokjes en Winterakoniet zijn Saffierhyacinten in het vroege voorjaar een sieraad in de tuin dat het in aantocht zijnde voorjaar op een aantrekkelijke wijze inluidt.

Behalve de hiervoor besproken bol-

gewassen is ook de Winterakoniet (*Eranthis hyemalis*) een vroege lentebode. Deze Zuid-Europese soort, bewoner van loofbossen in berggebieden van Zuidoost-Frankrijk tot in Bulgarije, is in Midden-Europa vooral in de omgeving van kastelen en kloosters ingeburgerd. Voor Nederland wordt ze reeds in het begin der zeventiende eeuw door een aantal botanici vermeld. In Nederland is winterakoniet volkomen ingeburgerd op buitenplaatsen (stinzen) en oude tuinen.

In tegenstelling tot de bolgewassen heeft Winterakoniet een knolvormig verdikte wortelstok. De wortelbladen zijn lang gesteeld en diep handvormig ingesneden; deze verschijnen pas na de bloei. De kroonbladen bestaan uit felgele tuitvormige nectarbakjes, die korter zijn dan de meeldraden.

Al deze vroege bloeiers zijn in maart van grote betekenis als voedselbron wanneer ook de eerste Honingbijen en ontwaakte hommelinginnen verschijnen. Tot nog toe zag ik in maart uitsluitend actieve koninginnen van de Aardhommel. Na de winterrust levert de nectar van vroeg bloeiende planten de noodzakelijke energie aan de hommelingin om tussen het foerageren door, op zoek te gaan naar een geschikte nestlocatie voor het stichten van een nieuwe kolonie. De zoektocht naar een geschikte plaats om een volk te stichten, neemt toenarmate hun omgeving een verzekerd aanbod heeft van diverse nectarbronnen.

Maartse bloeiers

Het Maarts viooltje (*Viola odorata*) is het eerste bloeiende viooltje van dit geslacht dat in de tuin te voorschijn komt. De naam "odorata" betekent welriekend. De dieppaarse bloemen hebben een korte spoor die tussen breed hartvormige bladeren staan met een stompe top. Behalve door zijn vroege verschijning en geur, is het Maarts viooltje ook van andere viooltjes te onderscheiden door de lange, boven-

grondse uitlopers die bladrozetten dragen. Onder aan de plant zitten in de zomer zogenaamde kleistogame bloemen. Dit zijn zeer kleine (ongeveer 1 mm) groene bloempjes waarin zelfbestuiving plaatsvindt. Aan de zaden zit, net als bij andere viooltjessoorten, een mierenbroodje dat graag door mieren wordt gegeten, die op die manier bijdragen aan de verspreiding van de plant. Oorspronkelijk wild is het Maarts viooltje vermoedelijk in Zuid-Limburg (holle wegen), langs de grote rivieren en aan de binnenduinrand. Daarbuiten komt het ook regelmatig voor in parkbossen, op kerkhoven, in oude tuinen en langs heggen. Daar het Maarts viooltje sinds de Oudheid als sierplant wordt gekweekt en makkelijk verwildert, is het oorspronkelijke verspreidingsgebied niet bekend.

Laten we deze tuinverkenning beëindigen met Voorjaarshelmbloem (*Corydalis solida*) en Kleine maagdenpalm (*Vinca minor*). Laatstgenoemde soort bloeit in jaren met milde winters eigenlijk al vanaf januari. Door de wintergroene, glimmende bladeren geeft deze soort ook in wintertijd in de tuin een mooi aanzicht. De prachtig blauwe bloemen lijken qua vorm wel op die van Oleander. De zaden van Kleine maagdenpalm worden ook door mieren verspreid. Sinds de Oudheid wordt deze plant ook al als sierplant gekweekt, waarbij deze van oorsprong Midden-Europese soort inmiddels in grote delen van Europa nu is ingeburgerd. In mijn tuin combineert het vroege blauw van de Kleine maagdenpalm prachtig met het oud roze van de Voorjaarshelmbloem. De mieren hebben in mijn tuin de Voorjaarshelmbloem op allerlei plaatsen verspreid. Voorjaarshelmbloem heeft haar natuurlijke verspreiding in Nederland vooral in Zuid-Limburg en langs de grote rivieren. In maart komen de sierlijke bladen het eerst te voorschijn. De trosjes roze bloemen bezitten een lange spitse spoor die iets omhoog is gekromd, waar-

door de nectar alleen bereikbaar is voor insecten met een lange tong, zoals hommels en vroeg verschijnende wilde bijensoorten. De merkwaardig gebouwde bloemen worden ook wel Vogeltjes-op-de-kruk genoemd; ze bezitten geen kelkbladen en de binnenste kroonbladen zijn aan de top met elkaar vergroeid, waardoor ze een kapje vormen dat de stempel en helmhokjes van de bloem omsluit.

Voorjaarsbijen

Met de aanwezigheid van vroege bloemplanten in februari en maart verschijnen behalve de Honingbij en hommels ook andere vertegenwoordigers van de wilde bijenfau-na. Deze vroege soorten zijn veelal polylectisch, hetgeen betekent dat ze meerdere bloemen bezoeken om zich te voeden met nectar en stuifmeel. Vooral Voorjaarshelmbloem, Maarts viooltje en in mindere mate Kleine maagdenpalm worden bezocht.

Op de hiervoor genoemde plantensoorten zag ik in maart ook enkele fraaie metselbijen van het geslacht *Osmia*. De vrouwtjes van deze bijen hebben onder het achterlijf een zogenaamde buikschuier. Dat is een groep van speciale haren waarmee ze stuifmeel verzamelen. Een van de fraaiste is de Gehoornde metselbij (*Osmia cornuta*). Van deze fraai zwart-rood behaarde soort zijn de mannetjes slanker dan de vrouwtjes met een wit behaard gezicht. Ze nestelen in holle stengels, gaten tussen stenen en in mijn diverse bijenhôtels. De celwanden en nestafsluitingen worden gemaakt van vochtige leem. De Gehoornde metselbij wordt wel eens verward met de Rosse metselbij (*Osmia bicornis*) die eveneens in dezelfde periode actief is en ik regelmatig in de tuin zie. De Rosse metselbij heeft een zwart behaarde kop, maar het achterlijf is niet rood maar oranje behaard. Bij beide soorten is het gezicht uitgerust met duidelijke hoorntjes. Ook kon ik in maart al genieten van de eerste zandbijen,

wespbijen, wolzwevers en zweefvliegen.

Het verschijnen van deze vroege voorjaarsbloeiers betekent dat het veldseizoen is begonnen; geniet van de prille kleuren, maar vooral ook van hun bezoekers.

Figuur 2 Sneeuwkllokjes, de allereerste vroeg bloeiende bolgewassen

Figuur 3 Bij zonnenschijn staan de bloemdekbladen van de Boerenkrokus als een ster uiteen

Figuur 4 Trosvormige bloeiwijze van de Buishyacint met de fraaie lichtblauw gestreepte bloemdekbladen

Figuur 5 Vroeg voorjaar met Voorjaarshelmbloem en Kleine maagdenpalm, een fraaie combinatie

Figuur 6 Koningin van de Aardhommel genietend van de nectar van Voorjaarshelmbloem

Figuur 7 Zonnend mannetje van de Gehoornde metselbij

Foto's: Jan Hermans

Jaarverslag over verenigingsjaar 2020

Jaarverslag 2020 - het was een bijzonder vreemd jaar!

Op vrijdag 28 februari 2020 is de jaarvergadering gehouden over het verenigingsjaar 2019. Er waren 30 personen aanwezig, waarvan vier afmeldingen met kennisgeving. Het jaarverslag over het verenigingsjaar 2019 is door secretaris Marij Vossen voorgelezen en de volledige vergadering heeft dit verslag goedgekeurd.

Financieel

De kascontrolecommissie, bestaande uit Willemieke van Deutekom en Marjolein Voerman heeft het financieel verslag over verenigingsjaar 2019 van penningmeester Tom Storcken op 24 januari 2020 goedgekeurd. Enkele vragen hierover zijn naar behoren beantwoord. De penningmeester en het bestuur worden door de volledige vergadering gedechargeerd. De kascontrolecommissie over het jaar 2020 wordt door Marjolein Voerman en Marianne Op de Kamp-Hamers samengevormd.

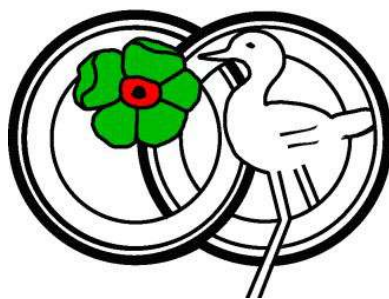
De Clubsupport actie van de Rabobank heeft een bedrag van €308,30 opgeleverd, we bedanken allen hartelijk voor ieders bijdrage hieraan.

Bestuur

Tijdens het afgelopen bijzondere jaar 2020 is het bestuur vier keer voor vergadering bijeen gekomen en hebben we twee lezingen gehouden in Basisschool Triangel.

Het bestuur van Innovo zijn we zeer erkentelijk voor het gebruik van de ruimte in de Basisschool, tevens bedanken we hen voor de geboden korting aangezien we het afgelopen jaar er door het Corona-virus nauwelijks gebruik van konden maken.

Binnen het bestuur zijn Lei Hulbosch en Jan Hermans in 2020 statutair aftredend, zij worden allebei door de vergadering herkozen voor een hernieuwde bestuursperiode van drie jaar. Jo van Pol heeft ons te kennen gegeven dat hij stopt als bestuurslid.

De voorzitter bedankt Jo voor zijn inzet van acht jaar als bestuurslid voor 'De Kringloop'. Hij was een stabiele gids bij vele excursies en cursussen en met zijn rustige karakter, droge humor en prachtige muzikale bijdrages gaan we hem als persoon en bestuurslid zeer zeker missen. De samenstelling van het bestuur is momenteel: Jan Hermans - voorzitter, Tom Storcken - penningmeester, Marij Vossen - secretaris en bestuurslid - Ans Homburg, Toos Bakker, Lei Hulbosch. Zeer onverwachts is op 24 juni 2020 dit jaar onze gids en ex-bestuurslid Jo van Pol overleden. Wij wensen Julia en de familie heel veel sterkte toe met dit grote verlies!

Observatie

We zijn blij met alle leden die ons weer mooie kopij aangeleverd hebben in 2020.

Het redactieteam bestaat uit: Jan Hermans, Ans Homburg, Marianne Vos en Piëtro Cuypers. Zij zorgen voor een interessante, gevarieerde inhoud en voor een mooie opmaak. De redactieleden van Observatie bedanken wij voor hun betrokken inzet en goede samenwerking, waardoor onze vereniging dit mooie professionele verenigingsblad kan blijven uitbrengen.

Ledenadministratie en website

In 2020 waren er 10 afmeldingen, waarvan 4 overleden en 12 nieuwe aanmeldingen. De Kringloop telde 265 leden op 1 januari 2020 en 267 leden per 31 december 2020.

Op de website van 'De Kringloop' is informatie te vinden over de vereniging in het algemeen, ons contactorgaan Observatie, het jaarpro-

gramma, de geplande cursussen en het excursieprogramma. De leden kunnen mooie foto's opsturen om deze op de website te laten plaatsen.

De ledenadministratie en de website worden door Lei Hulbosch goed verzorgd en bijgehouden, waarvoor onze hartelijk dank! In maart moest hij jammer genoeg iedereen informeren via de website dat alle geplande lezingen, excursies en cursussen van het jaarprogramma 2020 afgelast zijn in verband met de situatie rondom het Corona-virus.

Lezingen en excursies in 2020

Vrijdag 31 januari was er een lezing over de 'Geologie in Midden-Limburg' door de heer Ad Havermans. Met zijn expressieve, beeldende verteltrant heeft hij deze abstracte materie voor alle 52 belangstellenden goed inzichtelijk gemaakt, hetgeen door iedereen zeer werd gewaardeerd.

Vrijdag 28 februari werd er aansluitend op de jaarvergadering, voor de 47 aanwezige personen, een lezing gegeven over 'Watermolenlandschappen'. Hydroloog Hans de

(tekening: Marcel Verwijlen)

Mars gaf ons een nieuwe kijk op het al eeuwenoude belang van de watermolens. Rond het jaar 1000 is de eerste informatie gevonden over een watermolen in Drenthe. Het gebruik van watermolens heeft mede bijgedragen aan de ontwikkeling van biodiversiteit in de overvloedingsgebieden, die nu vaak als Natura 2000 gebieden zijn aangewezen.

Geannuleerde lezingen en excursies:
In maart 2020 werden we wereldwijd geconfronteerd met het Corona-virus.

Als bestuur voelden we ons zeer verantwoordelijk voor al onze trouwe leden.

In verband met het te grote besmettingsrisico is daarom half maart besloten om de rest van het jaarprogramma t/m 31 december 2020 af te gelasten:

27 maart: lezing 'Broedvogels in de Peel' door Boena van Noorden

26 april: excursie 'Geleenbeek en de Vloedgraaf'

24 mei: excursie 'Sweeltje' – Montfort

21 juni: excursie leden 'Groeve Blom' – Berg en Terblijt

23 augustus: excursie

'Luzenkamp' – Roermond

27 september: dagexcursie 'Arenven' – Stramproy

25 oktober: excursie 'Annendaal' – Maria Hoop

27 november: lezing 'Paddenstoelen in de winter' door Henk Henczyk

11 december: lezing 'Ethiopië' door Jan Hermans

26 december: traditionele Kerstwandeling

Cursussen in 2020:

De Vogelcursus, Vegetatiecursus en de Paddenstoelencursus zijn tevens geannuleerd.

Aangezien we de situatie voor 2021 nog niet kunnen overzien is besloten om de jaarlijkse ledenvergadering te verplaatsen later in het jaar.

We hopen dat we een deel van de excursies en lezingen nog kunnen hervatten in een aangepast Jaarprogramma 2021. Omdat we het verenigingsjaar 2020 alvast financieel en administratief willen afsluiten bieden wij u hierbij alvast het jaarverslag 2020 aan. In de Jaarvergadering, die we later in het jaar zullen plannen, kan het Jaarverslag 2020 door de leden alsnog geaccordeerd worden.

Als bestuur hopen we weer een aantal activiteiten in te kunnen plannen in de tweede helft van 2021 om er alsnog een mooi, wat afgeslankt, verenigingsjaar van te maken. Namens het bestuur bedank ik alle trouwe leden voor jullie ondersteuning thuis en allen die zich in 2020 voor onze vereniging verdienstelijk hebben gemaakt. Ondanks dat we elkaar weinig hebben kunnen zien voelden we ons door jullie 'stille aanwezigheid op de achtergrond' zeer goed gesteund en daardoor kan 'De Kringloop' een bijzondere, mooie en levende vereniging blijven.

Uw enthousiasme en ieders inbreng van ideeën stellen wij, als bestuur zeer op prijs.

In 2021 hopen we u allen weer te zien op de alsnog in te plannen lezingen, excursies, cursussen. Voor 2021 wensen wij jullie allen een goede gezondheid toe, geniet véél in de natuur én we hopen op inspiratie voor een eventuele bijdrage in Observatie of het aanbrengen van een nieuw lid.

Secretaris - Marij Vossen

Financieel jaarverslag 2020

Financieel verslag 2020

Onderstaand geven wij U een verslag over het financieel reilen en zeilen over het jaar 2020. Het is allemaal wat anders dan dat we gewend zijn. Omdat er een aantal activiteiten niet zijn doorgegaan hebben we over het afgelopen jaar een voordelig saldo van € 338,18. Tijdens de jaarvergadering in februari 2020 over het jaar 2019 is ook de begroting voor het jaar 2020 vastgesteld, met een nadelig saldo van € 884,00. Dit betekent dat we over het jaar 2020, ten opzichte van de begroting 2020 een voordelig saldo hebben van 338,18 + 884,00 =

€ 1222,18. Onderstaand geef ik jullie een kort overzicht van de grootste afwijkingen van de rekening 2020 ten opzichte van het begrote resultaat.

Voordelig:

Hogere contributiebijdragen van de leden € 72. Lagere kosten in verband met niet plaatsgevonden lezingen (€ 255) en excursies (€ 275), lagere kosten Observatie in verband met een nieuw contract € 602. Huisvesting: de niet gebruikte uren in de gehuurde ruimte in de basisschool De Triangel hoeven we niet te betalen aan de verhuurder: voordeel € 365. Daarnaast hebben we

(tekening: Marcel Verwijlen)

€ 156 minder uitgegeven aan bestuurskosten. Het restant voordeel ad € 110,18 bestaat uit lagere uitgaven voor onder andere inboedel, verzekering en administratie en lidmaatschappen. Totaal aan lagere uitgaven/hogere inkomsten € 1835,18.

Nadelig:

Er is een nadelig resultaat van € 613 met betrekking tot de Vogel-

kursus. De boekjes waren al gemaakt, die we in 2020 niet hebben kunnen gebruiken. De overige cursussen zijn allemaal afgelast.

Begroting 2021 en volgende jaren:

Voor de begroting 2021 en volgende jaren wordt voorlopig uitgegaan van de oude cijfers, zoals die tijdens de jaarvergadering in februari 2020 zijn vastgesteld. Door corona bestaat nu nog veel onzekerheid over

hoe de inkomsten en uitgaven er in 2021 zullen uitzien.

Namens het bestuur, penningmeester Tom Storcken

Een balkon op driehoog-achter

Schaap Ovis aries (foto: Marianne Vos)

door Marianne Vos

deel 2; het waterschap en de schaapskudde

Mijn balkon op driehoog-achter biedt zicht op de Hambeek en op het Hammerveld-Oost. Dagelijks

geniet ik van het mooie uitzicht, dat in alle jaargetijden en onder alle weersomstandigheden, gevarieerd en boeiend is.

De verantwoordelijkheid voor het onderhoud van waterwegen, de bijbe-

horende oevers en de aanpalende gronden, lag ooit bij de gemeenten. In de praktijk betekende het, dat een waterschap in opdracht van de betreffende gemeente werkzaamheden op en rond een waterloop ver-

---

richtte en dat bij een verschil van inzichten de gemeente het laatste woord had. Na de overstromingen in de jaren negentig van de vorige eeuw en de daarop volgende herstel- en beschermingsmaatregelen, veranderden de verhoudingen. Sindsdien ligt de verantwoording voor alle waterwegen en directe omgeving volledig bij de waterschappen en heeft het betreffende waterschap bij een verschil van inzicht het laatste woord. Tot een van de standaardtaken behoort het voorkomen van obstakels in de waterlopen en op de oevers of dijken, om bij overstromingen een ongehinderde waterafvoer te kunnen garanderen. Daartoe werden ook de oevers van de Hambeek groten-deels ontdaan van begroeiing. Ook de schuinte van de dijken, waarop een keur aan wilde bloemplanten groeide, werd geroid. Om vooral rigoureuus te werk te gaan, werd jarenlang de klepel ingezet. Het gevolg is dat daar nog slechts enkele grassoorten en ruigteplanten groeien, die sterk genoeg zijn om door de ingeklonken bodem heen te breken.

Degenen die ondanks alle signalen nog twijfelden aan de klimaatverandering, werden beleerd door drie zomers met extreem hoge temperaturen en uitzonderlijke droogte. De waterschappen, die al jaren aandringen op wateropslag in plaats van uitsluitend snelle afvoer, kregen gelijk met hun prognoses; in de zomer van 2020 dreigde voor het eerst sinds mensenheugenis een ernstig drinkwatertekort. Dat drie jaren waarin geen spat water viel en

het merendeel van de voorraden aan oppervlakte- en grondwater totaal opdroogde, nog jarenlang doorwerkt, mag duidelijk zijn. Dat probleem is absoluut niet opgelost door enkele weken van lichte neerslag en een laagje sneeuw in januari en februari van dit jaar.

De klepel komt nog maar zelden in actie. Meestal wordt een beroep gedaan op de scheper van Roermond, die de beschikking heeft over een groot aantal schapen. De kuddes die op verschillende plaatsen binnen de stadsgrenzen ingezet worden, tellen gemiddeld 250 dieren. Schapen komen van oorsprong uit Midden-Azië en zijn rond 7500 BC in het Midden-Oosten gedomesticeerd. In onze streken waren al rond 5000 BC de eerste schaapskuddes aanwezig. Van meet af aan waardeerde de mens de producten die het schaap levert; wol, leer, vlees, melk en mest. Sommige huidige straatnamen herinneren aan de functie van weleer; Schaapsdijk en Schaapsmarkt zijn slechts enkele voorbeelden.

Behalve voor het onderhoud van stadsgroen, worden schapen ook ingezet om heidegebieden en dijken in goede conditie te houden. Schapen prefereren als herbivoren een variabel menu van grassen, planten en de zachte delen van struiken en bomen, zoals bladeren en bast. Met hun fijne bek selecteren ze het lekkerste voedsel en grazen ze de vegetatie gemillimeterd af. Hoewel ik weet dat een kudde in staat is om een oppervlakte binnen enkele uren van fris groen naar afgegraasd kaal en dor te transformeren, verbaas ik me toch telkens weer opnieuw over

hun geweldige eetlust: zolang ze in beweging zijn knabbelen ze constant. Als ze gaan liggen is dat het teken dat ze gaan herkauwen. Als kuddedier bij uitstek volgen ze het patroon van grazen en herkauwen allemaal tegelijk.

's Nachts zijn ze weliswaar niet actief, maar er hoeft maar één schaap beginnen te mekkeren, of ze geven allemaal antwoord, om daarna weer een hapje te grazen en vervolgens te herkauwen.

Op de dag dat er niets meer te grazen staat, worden ze ongedurig. Lang voordat de scheper met zijn terreinwagen arriveert, lopen de schapen luid mekkerend al te hoop binnen hun tijdelijke, oprolbare en van schrikdraad voorziene omheining. Zodra ze de scheper zien zetten ze qua volume nog een tandje bij! Twee Border Collies helpen om het verplaatsen van de kudde goed te laten verlopen.

Met hun dichte vacht zorgen de schapen voor de verspreiding van plantenzaden en hun uitwerpselen vormen een ideale habitat voor bijzonder mooie mestzwammetjes. Kraaien, Merels en Eksters, die op de schapen rondstapten om ze te ontdoen van teken en andere lastige insecten, kunnen het zich niet permitteren om kieskeurig te zijn en stellen zich nog lang na het vertrek van de kudde tevreden met de uitwerpselen, waar ze met hun snavel zaadjes en insecten uitpeuteren.

Wordt vervolgd. Deel 3 'De Roer: twee rivieren, één naam'.

Indien onbestelbaar retour: De Kringloop Linne, Burton Jostweg 7, 6041 PG Roermond

Observatie van...

...een sprinkhaan en een Zandblauwtje

Het juveniele sprinkhaantje lijkt zich af te vragen wat te doen; zelf de sprong wagen of liever afwachten totdat hij gekatapulteerd wordt door het Zandblauwtje.

Tekst en foto: Marianne Vos

LANDSCHAPSVERENIGING
De Kringloop Linne

